Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [*NILS WAHL*] SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 8. maijā [1]

Apvienotās lietas C-359/11 un C-400/11

Alexandra Schulz
pret
Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG
un
Josef Egbringhoff
pret
Stadtwerke Ahaus GmbH

(Bundesgerichtshof (Vācija) lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 2003/54/EK — Elektroenerģijas iekšējais tirgus — Direktīva 2003/55/EK — Dabasgāzes iekšējais tirgus — Ar valsts tiesību aktiem pamatoti līgumi starp piegādātājiem un klientiem — Universālā pakalpojuma pienākums — Vispārīgi nosacījumi — Piegādātāja vienpusēji pakalpojuma cenas pielāgojumi — Pienācīgs patērētāju aizsardzības līmenis — Galapatērētāji — Līguma noteikumu un nosacījumu pārredzamības prasība — Savstarpīgums ar Direktīvu 93/13/EEK — Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos — Sprieduma iedarbības laikā ierobežojums

1. Daudzi sabiedrisko pakalpojumu sektori [2], kuri kādreiz bija monopoli, tirgus liberalizācijas rezultātā ir būtiski mainījušies. Tā ir arī enerģētikas tirgus gadījumā. Šādos apstākļos Elektroenerģijas direktīvā un Gāzes direktīvā [3] (vai turpmāk tekstā visas kopā – "Enerģētikas direktīvas") ir noteikta kārtība pakāpeniskai enerģētikas tirgus liberalizācijai Eiropas Savienībā [4]. Galvenokārt uzmanību pievēršot enerģētikas sektora atvēršanai konkurencei, šajās direktīvās ir arī normas, kas radītas, lai nodrošinātu augsta līmeņa patērētāju aizsardzību, īpaši attiecībā uz galapatērētāju līguma noteikumu un nosacījumu pārskatāmību. Šīs normas, kuras bija paredzētas, lai nodrošinātu universālu pakalpojumu [5], liek dalībvalstīm pienācīgi rīkoties, lai aizsargātu patērētājus, īpaši mazāk aizsargātos patērētājus, no atslēgšanas, kas ir viens no mehānismiem, kurš tiek izmantots, ja tiek noteikts galīgais piegādātājs.

2. Atbilstoši Vācijas tiesību aktiem gāzes un elektroenerģijas piegādātājiem ir pienākums noslēgt līgumus ar mājsaimniecības klientiem, ja tie darbojas, pamatojoties uz UPP. Šiem līgumiem piemēro enerģētikas piegādes standarttarifu. Pamattiesvedībā radās jautājums, vai – izrietot no šī pienākuma – pakalpojuma sniedzējiem arī ir likumīgas tiesības vienpusēji mainīt cenas. Lai atrisinātu šo jautājumu, *Bundesgerichtshof* [Federālā Augstākā tiesa] tagad lūdz Tiesai sniegt norādes par gala klientiem piešķiramo piemērojamo aizsardzības līmeni atbilstoši ES tiesībām attiecībā uz šiem piegādes

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Šie sektori ietver telekomunikācijas, pasta pakalpojumus, elektroenerģijas un dabasgāzes, kā arī dzelzceļa pakalpojumus.

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīva 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu (OV L 176, 37. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīva 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 98/30/EK atcelšanu (OV L 176, 57. lpp.).

4 — "Pilnveidojot iekšējo enerģētikas tirgu", COM(2001) 125, galīgā redakcija, 2. lpp. (turpmāk tekstā – "Komisijas 2001. gada paziņojums").

5 — Lai arī šīs normas (proti, Elektroenerģijas direktīvas 3. pants un Gāzes direktīvas 3. pants, kas talāk secīgi citēti 6. un 10. punktā) ir izteiktas sabiedriskā pakalpojuma pienākuma nozīmē, es turpmāk atsaukšos uz šajās normās noteikto pienākumu kā universālā pakalpojuma pienākumu (jeb "UPP").

līgumiem. Jautājums, nenoliedzami, ir ārkārtīgi nozīmīgs. Tas tā ir tāpēc, ka cenas pielāgojuma tiesiskums ir atkarīgs no Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteiktās prasības, ka līguma noteikumiem un nosacījumiem jābūt pārredzamiem, interpretācijas.

3. Šajā ziņā Tiesai ir arī jāieņem nostāja par iespējamo savstarpīgumu starp šo pārredzamības prasību un pienākumiem atbilstoši Direktīvas 93/13 3. un 5. pantam [6]. Šī nepieciešamība ir radusies tāpēc, ka Tiesa nesen ir sniegusi norādes par pēdējo pienākumu kopumu spriedumā lietā *RWE Vertrieb* [7] attiecībā uz enerģētikas piegādes līgumiem. Tāpēc šajā lietā izšķiroši svarīgi ir noteikt, vai visas šīs atšķirīgās prasības ir interpretējamas vienveidīgi, neraugoties uz to, ka juridiskie akti, no kuriem tie izriet, ir vērsti uz atšķirīgiem mērķiem. Kā es tālāk centīšos ilustrēt, uzskatu, ka uz šo jautājumu ir atbildams noliedzoši.

I – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *ES tiesības*

1) Elektroenerģijas direktīva

4. Elektroenerģijas direktīvas preambulas 24. apsvērumā ir noteikts, ka mājsaimniecību patērētājiem un, ja dalībvalstis to uzskata par vajadzīgu, mazajiem uzņēmumiem ir nodrošināmas tiesības saņemt noteiktas kvalitātes elektroenerģiju par skaidri salīdzināmām, pārredzamām un saprātīgām cenām. Šajā ziņā dalībvalstīm jāveic mazāk aizsargāto patērētāju aizsardzībai vajadzīgie pasākumi.

5. Atbilstoši preambulas 26. apsvērumam sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistību ievērošana ir Elektroenerģijas direktīvas pamatprasība. Tāpēc direktīvā ir noteikti kopīgi minimālie standarti, kuros ņemts vērā universālās aizsardzības un piegādes drošības mērķis.

6. Elektroenerģijas direktīvas 3. pantā, kurā ir ietvertas normas par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām un patērētāju aizsardzību, ir noteikts:

“3. Dalībvalstīm jānodrošina tas, ka visi mājsaimniecības patērētāji un, ja dalībvalstis uzskata par vajadzīgu, mazie uzņēmumi [..] var saņemt universālo pakalpojumu, kas ietver tiesības saņemt konkrētas kvalitātes elektroenerģijas piegādi savā teritorijā par saprātīgām, viegli un skaidri salīdzināmām un pārredzamām cenām. Lai nodrošinātu universālā pakalpojuma sniegšanu, dalībvalstis var norādīt galējo piegādātāju [..].

[..]

5. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu gala patērētājus, un īpaši nodrošina pietiekamu aizsardzību mazāk aizsargātiem patērētājiem, tostarp pasākumus, lai palīdzētu viņiem nepieļaut energoapgādes pārtraukšanu. Šajā kontekstā dalībvalstis var veikt pasākumus, lai aizsargātu gala patērētājus attālos rajonos. Tās nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un domstarpību izšķiršanas kārtību. Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie patērētāji var efektīvi pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz mājsaimniecību patērētājiem šie pasākumi ietver A pielikumā minētos pasākumus.”

6 — 1993. gada 5. aprīļa Direktīva par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.).

7 — Tiesas 2013. gada 21. marta spriedums lietā C-92/11 *RWE Vertrieb*.

7. Elektroenerģijas direktīvas A pielikumā ir noteikts, kādi patērētāju aizsardzības pasākumi dalībvalstīm jāveic. Tajā ir paredzēts:

"Neskarot [ES] noteikumus par patērētāju aizsardzību, jo īpaši [..] Direktīvu 97/7/EK [8] un [Direktīvu 93/13], 3. pantā minētie pasākumi nodrošina to, ka patērētāji:

a) ir tiesīgi slēgt līgumu ar elektroenerģijas piegādātāju, kurā norādīta:

— [..]

— līdzekļi, ar kādiem var iegūt jaunāko informāciju par visiem piemērojamajiem tarifiem un maksu par uzturēšanas pakalpojumiem,

— līguma darbības ilgums, pakalpojumu un līguma atjaunošanas un pārtraukšanas noteikumi, tiesības atteikties no līguma,

— kompensācijas un atlīdzības noteikumi, kas piemērojami, ja līgumā norādītais pakalpojumu kvalitātes līmenis nav ievērots, [..]

– [..].

Nosacījumiem jābūt taisnīgiem un zināmiem iepriekš. Jebkurā gadījumā šī informācija ir jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. [..]

b) saņem atbilstīgu paziņojumu par jebkuru nodomu grozīt līguma nosacījumus un ir informēti par savām tiesībām [lauzt līgumu] pēc paziņojuma saņemšanas. Pakalpojumu sniedzēji tieši informē savus abonentus par maksas palielināšanu un dara to savlaicīgi – ne vēlāk kā viena parastā rēķina apmaksas termiņa laikā pēc palielinājuma stāšanās spēkā. Dalībvalstis nodrošina to, ka lietotāji var brīvi [lauzt] līgumu, ja viņi nepieņem jaunos nosacījumus, kurus tiem ir paziņojis elektroenerģijas pakalpojumu sniedzējs;

c) saņem pārredzamu informāciju par piemērojamajām cenām un tarifiem un par standarta noteikumiem un nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi elektroenerģijas pakalpojumiem un to izmantošanu;

d) tiem piedāvā plašu norēķinu metožu izvēli. Visām noteikumu un nosacījumu atšķirībām ir jāatspoguļo tas, kādas ir dažādo norēķinu sistēmu izmaksas piegādātājam. Vispārīgie noteikumi un nosacījumi ir taisnīgi un pārredzami. Tos sniedz skaidrā un saprotamā valodā. [..]"

2) Gāzes direktīva

8. Atbilstoši Gāzes direktīvas preambulas 26. apsvērumam dalībvalstis nodrošina, ka tad, kad patērētāji tiek pieslēgti gāzes sistēmai, tos informē par to tiesībām saņemt noteiktas kvalitātes dabasgāzi par pieņemamām cenām. Šajā ziņā pasākumi, ko dalībvalstis veic, lai aizsargātu gala patērētājus, var būt atšķirīgi attiecībā uz mājsaimniecībām, no vienas puses, un maziem un vidējiem uzņēmumiem, no otras.

9. Preambulas 27. apsvērumā turklāt precizēts, ka sabiedrisko pakalpojumu prasību ievērošana ir Gāzes direktīvas pamatprasība. Šajā ziņā kopīgie minimālie standarti – kuros cita starpā ņemti vērā patērētāju aizsardzības mērķi un piegāžu drošība – ir šajā direktīvā precizēti.

8 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 20. maija Direktīva par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem – Padomes un Parlamenta paziņojums par 6. panta 1. punktu – Komisijas paziņojums par 3. panta 1. punkta pirmo ievilkumu (OV L 144, 19. lpp.).

10. Līdzīgi Elektroenerģijas direktīvas 3. pantam Gāzes direktīvas 3. pantā iezīmēts sabiedrisko pakalpojumu pienākums gāzes piegādes uzņēmumiem un patērētāju aizsardzība. Tajā ir paredzēts:

"3. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu gala patērētājus un nodrošinātu patērētāju aizsardzību augstā līmenī, un tās jo īpaši nodrošina pietiekamu aizsardzību mazāk aizsargātiem patērētājiem, tostarp attiecīgus pasākumus, lai palīdzētu viņiem nepieļaut atslēgšanu no sistēmas. Šajā sakarā tās var veikt attiecīgus pasākumus, lai aizsargātu patērētājus attālos apgabalos, kas ir pieslēgti pie gāzes sistēmas. Dalībvalstis var iecelt piegādātāju, kas nodrošina pakalpojumus galējā situācijā tiem patērētājiem, kas pieslēgti gāzes tīklam. Tās nodrošina patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar vispārīgiem līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un strīdu izšķiršanas mehānismiem. Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesīgie patērētāji var efektīvi pāriet pie jauna piegādātāja. Vismaz attiecībā uz mājsaimniecību patērētājiem šie pasākumi ietver A pielikumā minētos pasākumus."

11. Līdzīgi Elektroenerģijas direktīvai A pielikumā ir to pasākumu saraksts, kuri dalībvalstīm jāveic, lai aizsargātu patērētājus. Tajā ir paredzēts:

"Neskarot [ES] noteikumus attiecībā uz patērētāju aizsardzību, jo īpaši [Direktīvu 97/7] un [Direktīvu 93/13], 3. pantā minētie pasākumi ir paredzēti tam, lai nodrošinātu to, ka patērētāji:

a) ir tiesīgi slēgt līgumu ar gāzes piegādātāju, kurā norādīta:

   — [..]

   — līdzekļi, ar kādiem var iegūt jaunāko informāciju par visiem piemērojamajiem tarifiem un uzturēšanas maksu,

   — līguma darbības ilgums, pakalpojumu un līguma atjaunošanas un pārtraukšanas noteikumi, tiesības atteikties no līguma,

   — [..].

Nosacījumiem jābūt taisnīgiem un zināmiem iepriekš. Jebkurā gadījumā šī informācija būtu jāsniedz pirms līguma noslēgšanas vai apstiprināšanas. Ja līgumus slēdz, izmantojot starpniekus, iepriekšminēto informāciju arī sniedz pirms līguma noslēgšanas;

b) saņem atbilstīgu paziņojumu par jebkuru nodomu grozīt līguma nosacījumus un ir informēti par savām tiesībām uzteikt līgumu pēc paziņojuma saņemšanas. Pakalpojumu sniedzēji tieši informē savus abonentus par maksas palielināšanu un dara to savlaicīgi – ne vēlāk kā viena parastā rēķina apmaksas termiņa laikā pēc palielinājuma stāšanās spēkā. Dalībvalstis nodrošina to, ka patērētāji var brīvi uzteikt līgumu, ja viņi nepieņem jaunos nosacījumus, kurus tiem ir paziņojis gāzes pakalpojumu sniedzējs;

c) saņem pārredzamu informāciju par piemērojamajām cenām un tarifiem un par standarta noteikumiem un nosacījumiem attiecībā uz pieeju gāzes pakalpojumiem un to izmantošanu;

d) tiem piedāvā plašu [norēķinu] metožu klāstu. Visām noteikumu un nosacījumu atšķirībām ir jāatspoguļo tas, kādas ir dažādu norēķinu sistēmu izmaksas piegādātājam. Vispārīgie noteikumi un nosacījumi ir taisnīgi un pārredzami. Tos sniedz skaidrā un saprotamā valodā. [..]

[..]

g) tie, kas ir pieslēgti gāzes sistēmai, ir informēti par viņu tiesībām saņemt noteiktas kvalitātes dabasgāzi par pieņemamām cenām saskaņā ar attiecīgās valsts piemērojamajiem tiesību aktiem."

B – *Vācijas tiesību akti*

12. Pamatlietas apstākļos vispārīgie noteikumi un nosacījumi, atbilstoši kuriem elektroenerģijas piegādātāji ikvienu pieslēdza savai piegādes sistēmai un piegādāja elektroenerģiju saskaņā ar vispārīgām standarttarifa cenām (tarifu klienti), bija regulēti *Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden* (turpmāk tekstā – "*AVBEltV*")[9] noteikumos, pēc tam – *Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz* (turpmāk tekstā – "*StromGVV*")[10]. Šie noteikumi ir arī piegādes līgumu ar vispārīgo tarifu patērētājiem neatņemama sastāvdaļa.

13. *AVBEltV* 4. pantā ir noteikts:

"(1) Elektroenerģijas apgādes uzņēmums piegādā [elektroenerģiju] atbilstoši piemērojamajiem standarttarifiem un vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem.

(2) Standarttarifu un vispārīgo noteikumu un nosacījumu izmaiņas stājas spēkā tikai pēc publiskas paziņošanas."

14. *AVBEltV* 32. pantā ir noteiktas izbeigšanas tiesības, tajā ir paredzēts:

"(1) Līgumattiecības nepārtraukti turpinās, līdz kāda no abām pusēm vienu mēnesi iepriekš iesniedz uzteikumu, skaitot no kalendārā mēneša beigām [..]

(2) Ja mainās vispārējie tarifi vai elektroenerģijas apgādes uzņēmums šo noteikumu ietvaros maina savas vispārīgos nosacījumus, klients līgumattiecības var uzteikt divu nedēļu laikā no kalendārā mēneša beigām, kas seko publiskas paziņošanas dienai."

15. *StromGVV* 5. panta 2. punktā ir noteikts:

"Vispārīgo cenu un sīkāku noteikumu un nosacījumu izmaiņas stājas spēkā attiecīgā mēneša sākumā, bet tikai pēc to publiskas paziņošanas, kam jānotiek vismaz sešas nedēļas pirms plānotajām izmaiņām. Vienlaikus ar publisko paziņošanu galvenais piegādātājs nosūta patērētājam rakstisku paziņojumu par plānotajām izmaiņām un publicē izmaiņas interneta vietnē. Standarttarifu un vispārīgo noteikumu un nosacījumu izmaiņas stājas spēkā tikai pēc to publiskas paziņošanas."

16. Atbilstoši *StromGVV* 20. pantam paziņojums par pamata piegādes līguma uzteikumu izbeidzas attiecīgā kalendārā mēneša beigās.

17. Lietas apstākļu laikā *Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden* (turpmāk tekstā – "*AVBGasV*") bija paredzēti vispārīgie noteikumi un nosacījumi, saskaņā ar kuriem gāzes apgādes uzņēmumam tā apgādes tīklam bija jāpieslēdz jebkura persona un piegāde jāveic saskaņā ar vispārīgo tarifu cenām (standarttarifa klienti)[11]. Arī šie noteikumi bija piegādes līgumu ar standarttarifa klientiem neatņemama sastāvdaļa.

18. *AVBGasV* 4. pantā ir noteikts:

"(1) Gāzes apgādes uzņēmums piegādā gāzi, piemērojot standarttarifus un vispārīgos noteikumus un nosacījumus [..]

9 — 1979. gada 21. jūnija Noteikumi par vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem elektroenerģijas piegādei standarttarifa klientiem (*BGBl.* I, 684. lpp.).

10 — 2006. gada 26. oktobra Noteikumi par mājsaimniecības klientu apgādes vispārīgajām normām un nosacījumiem un rezerves apgādi ar elektroenerģiju no zemsprieguma sistēmas (*BGBl.* I, 2391. lpp.).

11 — 1979. gada 21. jūnija Noteikumi par vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem gāzes piegādei standarttarifa klientiem (*BGBl.* I, 676. lpp.).

(2) Standarttarifu un vispārīgo noteikumu un nosacījumu izmaiņas stājas spēkā tikai pēc publiskas paziņošanas."

19. *AVBGasV* 32. pantā izbeigšanas tiesības ir noteiktas šādi:

"(1) Līgumattiecības nepārtraukti turpinās, līdz kāda no abām pusēm vienu mēnesi iepriekš iesniedz uzteikumu no kalendārā mēneša beigām [..]

(2) Ja mainās vispārējie standarta tarifi vai gāzes apgādes uzņēmums šo noteikumu ietvaros maina savus vispārīgos nosacījumus, klients līgumattiecības var uzteikt divu nedēļu laikā no tā kalendārā mēneša beigām, kas seko publiskas paziņošanas dienai."

20. Turklāt iesniedzējtiesas judikatūra ierobežo gan elektroenerģijas, gan gāzes apgādes uzņēmumu tiesības vienpusēji mainīt cenas, piešķirot tiesības piegādātājiem mainīt cenas vienīgi tiktāl, ciktāl šīs izmaiņas ir saprātīgas. Attiecīgi cenas var tikt pielāgotas atbilstoši saprātīgi izmantotām tiesībām un jebkurš pielāgojums ir saistošs otrai pusei vienīgi tad, ja tas ir saprātīgs. Tāpēc jebkuras cenas izmaiņas ir pakļautas pārbaudei tiesā. Saprātīguma prasības nozīmē arī, ka piegādātājiem ir pienākums ņemt vērā iespējamos cenas samazinājumus.

II – **Fakti, tiesvedības un prejudiciālie jautājumi**

21. Lietā C-359/11 *Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG* (turpmāk tekstā – "*TWS*"), dabasgāzes piegādātājs, A. Šulcai [*A. Schulz*] kā standarttarifa klientei, kura maksā mājsaimniecības tarifu, piegādā cauruļvada gāzi viņas īpašumam Baienfurtā [*Baienfurt*]. Laikposmā no 2005. gada 1. janvāra līdz 2007. gada 1. janvārim *TWS* palielināja patēriņa cenu par tās piegādāto gāzi četras reizes; 2007. gada 1. aprīlī patēriņa cena tika samazināta. A. Šulca iebilda pret 2005., 2006. un 2007. gada aprēķiniem, kas sekoja cenu izmaiņām, uzskatot, ka cenas palielinātas nepamatoti.

22. Tiesvedībā iesniedzējtiesā *TWS* prasa samaksāt saskaņā ar 2005. līdz 2007. gada aprēķinu vēl nesamaksāto atlikumu. *Amtsgericht* (vietējā tiesa) apmierināja *TWS* prasību samaksāt EUR 2733,12 un papildus tam nokavējuma procentus un juridiskos izdevumus. Apelācijas tiesa noraidīja A. Šulcas apelācijas sūdzību, bet ļāva tai iesniegt kasācijas sūdzību (turpmāk tekstā – "kasācija").

23. Šajos apstākļos, šaubīdamās par aplūkoto tiesību aktu saderību ar ES tiesībām, *Bundesgerichtshof* nolēma apturēt tiesvedību un lūgt prejudiciālu nolēmumu par šādu jautājumu:

"Vai [Direktīvas 2003/55] 3. panta 3. punkts saistībā ar A pielikuma b) un/vai c) punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts regulējums likumā par cenu pielāgojumiem dabasgāzes piegādes līgumos ar mājsaimniecību klientiem, kam piegāde notiek vispārējā piegādes pienākuma ietvaros, (tarifu klienti) atbilst prasībām par vajadzīgo pārskatāmības pakāpi, ja tajos nav minēti cenu pielāgojumu iemesli, priekšnoteikumi vai apmērs, tomēr ir garantēts, ka gāzes apgādes uzņēmums jebkādas cenu izmaiņas savlaicīgi iepriekš paziņo saviem klientiem, un klientiem ir tiesības uzteikt līgumu, ja viņi nevēlas pieņemt viņiem paziņotos mainītos noteikumus?"

24. Lietā C-400/11 *Stadtwerke Ahaus GmbH* (turpmāk tekstā – "*SWA*") ir municipālais izplatītājs, kas J. Egbringhofam [*J. Egbringhoff*] piegādā gāzi un elektroenerģiju. *SWA* aprēķinā par 2004. gadu tā noteica maksu 3,521 cents/kWh par gāzes piegādi un 9,758 centi/kWh par elektroenerģijas piegādi.

25. Laikposmā no 2005. gada līdz 2008. gadam *SWA* vairākkārt palielināja cenu par elektroenerģijas un gāzes piegādi. Visi palielinājumi bija publiski paziņoti. 2008. gada 18. janvārī J. Egbringhofs iebilda pret *SWA* 2006. gada 6. janvāra aprēķinu par gāzes un elektroenerģijas piegādi 2005. gadā, pamatojoties uz to, ka tas nav saprātīgs. Tomēr viņš samaksāja rēķinos norādītās papildu maksas attiecībā uz 2005., 2006. un 2007. grāmatvedības gadu. *SWA* neņēma vērā J. Egbringhofa atkārtotos lūgumus pierādīt, ka maksa ir saprātīga, un atmaksāt maksu par elektroenerģijas un gāzes piegādi kopsummā par EUR 746,54, kuru J. Egbringhofs uzskatīja par nepamatotu.

26. 2008. gada 30. decembrī celtajā prasībā J. Egbringhofs prasa, lai *SWA* viņam atmaksātu EUR 746,54 un procentus. Viņš arī prasa atzīt, ka *SWA* ir jāizmanto 2004. gadā noteiktā maksa par pamatu gāzes un elektroenerģijas cenas aprēķināšanai 2008. grāmatvedības gadā. Lai gan zemākās instances tiesās šī prasība tika noraidīta, viņam tika piešķirtas tiesības iesniegt kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā.

27. J. Egbringhofa lietā, tāpat kā attiecībā uz A. Šulcas iesniegto kasācijas sūdzību, *Bundesgerichtshof* radās šaubas par attiecīgo Vācijas tiesību aktu saderību ar ES tiesībām. Tāpēc tā nolēma apturēt tiesvedību un lūgt prejudiciālu nolēmumu par šādu jautājumu:

"Vai [Direktīvas 2003/54/EK] 3. panta 5. punkts saistībā ar A pielikuma b) un/vai c) punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts regulējums likumā par cenu pielāgojumiem elektroenerģijas piegādes līgumos ar mājsaimniecību klientiem, kam piegāde notiek vispārējā piegādes pienākuma ietvaros, (tarifu klienti) atbilst prasībām par vajadzīgo pārskatāmības pakāpi, ja tajos nav minēti cenu izmaiņu iemesli, priekšnoteikumi vai apmērs, tomēr ir garantēts, ka elektroenerģijas apgādes uzņēmums jebkādus cenu palielinājumus savlaicīgi iepriekš paziņo saviem klientiem, un klientiem ir tiesības uzteikt līgumu, ja viņi nevēlas pieņemt viņiem paziņotos mainītos noteikumus?"

28. Lietā C-359/11 rakstveida apsvērumus iesniedza *TWS*, Vācijas valdība un Komisija. Lietā C-400/11 rakstveida apsvērumus iesniedza J. Egbringhofs, *SWA*, Vācijas valdība un Komisija.

29. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2014. gada 7. janvāra rīkojumu šīs lietas tika apvienotas mutvārdu procesam un sprieduma taisīšanai. 2014. gada 27. februāra tiesas sēdē mutvārdu apsvērumus sniedza A. Šulca, *TWS*, J. Egbringhofs un *SWA*, kā arī Vācijas valdība un Komisija.

III – **Analīze**

A – *Konteksts*

30. Ar saviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vaicā, ciktāl ir ievērota Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteiktā pārredzamības prasība, ja elektroenerģijas un gāzes piegādi regulējošajos valsts tiesību aktos atbilstoši UPP nekas cits nav noteikts par situācijām, kad pakalpojuma sniedzējs nolemj vienpusēji pielāgot cenas pēc pienācīga iepriekšēja paziņojuma, kā tikai tiesības izbeigt līgumu [12]. Analizējot šo jautājumu, uzmanība pievēršama tam, ka šajās normās piegādātājam, kurš darbojas atbilstoši UPP, nav noteikts pienākums sniegt patērētājam informāciju par cenu pielāgojumu iemesliem, priekšnoteikumiem vai apmēru.

12 — Kā noskaidrojās tiesas sēdē, uzdotie jautājumi ir par valsts tiesību aktu saderību ar ES tiesībām, nevis par iespējamo attiecīgo normu tiešo iedarbību valsts tiesvedības kontekstā. Tāpēc šeit nav būtisks jautājums, vai un ja tā, tad ciktāl šīs valsts tiesību normas var tikt interpretētas atbilstoši ES tiesībām.

31. ES līmenī cenšoties atvērt un liberalizēt Eiropas enerģētikas tirgu, rodas nepieciešamība sniegt vadlīnijas par Enerģētikas direktīvās esošo pārredzamības prasību. Šis liberalizācijas process ir noticis, balstoties uz tiem pašiem principiem kā elektroenerģijas un dabasgāzes gadījumā, un tāpēc šķiet pareizi sniegt vienu atbildi uz uzdotajiem jautājumiem, lai gan starp abiem tiesību instrumentiem ir atsevišķas būtiskas atšķirības [13].

32. Ņemot vērā, ka Enerģētikas direktīvu pamatā esošie principi ir vieni un tie paši, vienādi ir interpretējama pārredzamības prasība abos tiesību aktos. Mērķi ir dubulti. No vienas puses, kā jau iepriekš norādīts, Enerģētikas direktīvu galvenais mērķis ir nodrošināt enerģētikas tirgus liberalizāciju, pakāpeniski ieviešot konkurenci jomā, ko tradicionāli īstenojuši valsts monopoli. Citiem vārdiem, šīs direktīvas ir pieņemtas, lai enerģētikā ieviestu iekšējo tirgu [14]. No otras puses, tajās ir uzsvērta arī nepieciešamību panākt piegāžu drošību [15].

33. Pēdējais mērķis ir cieši saistīts ar Enerģētikas direktīvu 3. pantā noteikto UPP. UPP – kāds tas ir noteikts Enerģētikas direktīvu attiecīgajās normās – ir ieviests, lai nodrošinātu, ka pakalpojums (šajā gadījumā – enerģētikas piegāde) tiek sniegts patērētājiem par saprātīgu cenu un atbilstoši saprātīgiem nosacījumiem neatkarīgi no patērētāja ekonomiskās, sociālās vai ģeogrāfiskās situācijas [16]. Citiem vārdiem, šī kārtība papildina konkurētspējīgā tirgū piedāvātos pakalpojumus un tāpēc darbojas kā "drošības riņķis" neaizsargātākajiem patērētājiem [17]. Tomēr no enerģētikas piegādātāju pozīcijām ar UPP notiek būtiska iejaukšanās to uzņēmējdarbības brīvībā, īpaši ņemot vērā, ka atbilstoši UPP piedāvātajām cenām jābūt saprātīgām [18].

34. Iesniedzējtiesā izskatāmās lietas skaidri atspoguļo atbilstoši UPP enerģētiku saņemošo gala patērētāju un atbilstoši šiem noteikumiem darbojošos pakalpojumu piegādātāju interešu raksturīgās samierināšanas grūtības. Šīs lietas aptver elektroenerģijas un/vai gāzes universālās piegādes līgumus [19]. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka atbilstoši šim piegādes režīmam enerģētikas piegādātājiem Vācijā ir likumā noteikts pienākums pieslēgt ikvienu savai piegādes sistēmai un piegādāt elektroenerģiju un gāzi par standarttarifa cenām. Citiem vārdiem, šie līgumi, kurus regulē valsts tiesību akti, neietilpst līgumu slēgšanas brīvības jomā. Īpaši skaidri tas redzams, kad ar attiecīgajām valsts tiesību normām pakalpojuma sniedzēji tiek piespiesti noslēgt līgumus arī ar nevēlamiem klientiem. Tāpat šie noteikumi būtiski sašaurina pakalpojumu sniedzēju iespējas izbeigt līgumus ar šādiem klientiem (iejaukšanās veids, ko skaidri veicināts Enerģētikas direktīvu 3. pantā, kurā likts dalībvalstīm veikt pasākumus, lai novērstu atslēgšanu).

13 — Pat ātri pārskatot Enerģētikas direktīvu 3. pantu, šis punkts apstiprinās. Kāds komentētājs ir raksturojis Gāzes direktīvu attiecībā uz UPP un nepieciešamību nodrošināt saprātīgas cenas par "ne tik aptverošu" kā Elektroenerģijas direktīvu. Šajā ziņā skat. Pront-van Brommel, S., "The Development of the European Electricity Market in a Juridical No Man's Land", no: Dorsman, A., u.c. (izd.), *Financial Aspects in Energy*, Springer-Verlag, Berlīne, 2011, 167.–193. lpp., īpaši 187. lpp.

14 — Skat. Komisijas 2001. gada paziņojumu, minēts iepriekš 4. zemsvītras piezīmē.

15 — Turpat, 41. lpp.

16 — Par universālā pakalpojuma jēdzienu vispārīgi skat. Rott, P., "A New Social Contract Law for Public Services? – Consequences from Regulation of Services of General Economic Interest in the EC", *European Review of Contract Law* (1) 2000, 323.–345. lpp., īpaši 330. un nākamās lpp. Skat. arī Nihoul, P., "The status of consumers in European liberalisation directives", *Yearbook of Consumer Law*, 2009, 67.–106. lpp.

17 — *Rott*, minēts iepriekš, 330. lpp.

18 — Lai gan Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā ir atsauce uz saprātīgām cenām, Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā par šo jautājumu nekas nav teikts. Tomēr, manuprāt, šo nesakritību nevar interpretēt kā tādu, kas nozīmē, ka attiecībā uz gāzes piegādi atbilstoši UPP noteikumiem nebūtu prasību par nepieciešamību nodrošināt saprātīgas cenas. Tas tā ir tāpēc, ka tiesības saņemt dabasgāzi par saprātīgām cenām ir tieši noteiktas Gāzes direktīvas preambulas 26. apsvērumā, kā arī šīs direktīvas A pielikuma g) punktā.

19 — Atbilstoši Vācijas tiesību aktiem enerģētikas piegādātājiem ir arī iespējas noslēgt līgumus ar patērētājiem par elektroenerģijas vai gāzes piegādi, pamatojoties uz līgumu slēgšanas brīvību. Vēsturisku iemeslu dēļ šī veida līgumus sauc par "īpašajiem līgumiem". Papildus iespējai noslēgt šādus līgumus piegādātājiem atbilstoši valsts tiesību aktiem ir pienākums noslēgt līgumus ar patērētājiem, kuros piemēro standartcenu (līgumi, uz kuriem attiecas universālais piegādes pienākums).

35. Kā iepriekš īsumā tika minēts, nesenais Tiesas spriedums lietā *RWE Vertrieb* sniedz skaidras vadlīnijas par piemērojamo kritēriju attiecībā uz pārredzamības prasībām atbilstoši Direktīvai 93/13. Lai gan šī lieta galvenokārt ir par Direktīvas 93/13 interpretāciju, tā skar arī Gāzes direktīvu, jo attiecīgo līgumu priekšmets bija dabasgāzes piegāde, pamatojoties uz "īpašajiem līgumiem" [20].

36. Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka no Direktīvas 93/13 tvēruma atbilstoši tās 1. panta 2. punktam skaidri ir izslēgti līguma noteikumi, kas "ietver obligātās tiesību normas". Tāpēc šī direktīva nav piemērojama attiecīgajiem līgumiem šajā lietā; tam piekrituši visi lietas dalībnieki, kas šajā lietā iesnieguši apsvērumus [21]. Tas arī izskaidro, kāpēc iesniedzējtiesa lūdz padomu par Enerģētikas direktīvās noteikto pārredzamības prasību, nevis par Direktīvu 93/13.

37. Tomēr, tā kā A. Šulca, J. Egbringhofs un Komisija apgalvo, ka Tiesas spriedums lietā *RWE Vertrieb* par Direktīvā 93/13 noteikto pārredzamības prasību var tikt tieši transponēts šai kontekstā, es sākšu ar skaidrojumu, kāpēc es to neuzskatu par piemērotu.

B – *Tiesas spriedums lietā* RWE Vertrieb *un tā nozīme izskatāmajās lietās*

38. Spriedumā lietā *RWE Vertrieb* Tiesa sniedza skaidras vadlīnijas par piemērotiem kritērijiem, izskatot gāzes piegādes līgumu, kuri – lai gan ar tiešu atsauci uz valsts tiesību normām par šeit izskatāmajiem jautājumiem, proti, *ABVGasV* 4. pantu, – ir noslēgti, pamatojoties uz līgumu slēgšanas brīvību, noteikumu (ne)godīgumu. Standartlīguma noteikumā attiecīgajā lietā *RWE Vertrieb*, kurā attiecīgais gāzes apgādes uzņēmums paturēja tiesības pielāgot cenas, bija vienkārša atsauce uz šīm normām. Savukārt tiesību akti vienkārši sniedza atpakaļnorādi uz piemērojamajiem standarttarifiem un vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem. Atbildot uz lūgumu izskaidrot Direktīvā 93/13 noteikto pārredzamības prasību, Tiesa uzsvēra nepieciešamību nodrošināt, lai līgumos pārredzami tiktu noteikti piemērotās maksas *izmaiņu iemesls un veids*. Tas ļauj patērētājam, pamatojoties uz skaidriem un saprotamiem kritērijiem, paredzēt izmaiņas, kādas varētu rasties saistībā ar šīm izmaksām. Papildus tam tiesības izbeigt līgumu tika atzītas par īpaši nozīmīgām, novērtējot šādu standartlīgumu noteikumu godīgumu [22].

39. Atstājot iesniedzējtiesas ziņā standartlīguma noteikumu godīguma novērtējumu, Tiesa skaidri norādīja, ka pienākums paziņot patērētājam par šo maksu izmaiņu iemesliem un veidu un viņa tiesības izbeigt līgumu nav ievērotas, vispārīgajos noteikumos un nosacījumos vienkārši atsaucoties uz tiesību aktiem, kuros noteiktas līdzēju tiesības un pienākumi. Spriedumā lietā *RWE Vertrieb* tika atzīts, ka ir īpaši svarīgi, lai pārdevējs vai piegādātājs informētu patērētāju par attiecīgo noteikumu saturu – vai drīzāk par no šiem noteikumiem izrietošajām tiesībām – *pirms* līguma noslēgšanas [23]. Manuprāt, šāds secinājums, ņemot vērā, ka attiecīgajos valsts noteikumos ir sniegtas atpakaļnorādes uz piemērojamajiem standarttarifiem un vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem, ir pamatots.

40. Ja šī interpretācija tiktu tieši transponēta šajā kontekstā, neizbēgami būtu secināms, ka tādi valsts noteikumi, kādus izskata iesniedzējtiesa, neatbilst Enerģētikas direktīvās noteiktajai pārredzamības prasībai. Lai gan šeit analizējamie valsts noteikumi nodrošina, ka līgumu var izbeigt, ja patērētājs nepiekrīt pakalpojuma sniedzēja vienpusēji izdarītajiem cenas pielāgojumiem, tajos nav noteikts, ka attiecīgajam elektroenerģijas vai gāzes piegādātājam būtu *jāinformē* patērētājs par cenas izmaiņu iemeslu un veidu.

41. Es būtu pret šādu paplašinātu sprieduma lietā *RWE Vertrieb* izpratni.

20 — Skat. iepriekš 19. zemsvītras piezīmi.

21 — Tāpēc es neaplūkošu vispārīgo – un acīmredzami strīdīgo – jautājumu par to, kādi varētu vai nevarētu būt līguma noteikumi, kas "ietver obligātās tiesību normas".

22 — Spriedums lietā *RWE Vertrieb*, 55. punkts un sprieduma rezolutīvā daļa.

23 — Turpat.

42. Kā iepriekš minēts, lietā *RWE Vertrieb* analizētie līgumi bija noslēgti, pamatojoties uz līgumu slēgšanas brīvību. Tomēr līdzīgi kā šajā lietā noteikumos par gāzes cenu pielāgojumiem, kas šajos līgumos bija ietverti vispārējos noteikumos un nosacījumos, bija veikta atsauce uz valsts tiesību aktiem (īpaši *ABVGasV* 4. pantā), kuros regulēti universālās piegādes līgumi. Vispārīgo noteikumu un nosacījumu redakcijā lietā *RWE Vertrieb* bija veikta atsauce uz valsts tiesību aktiem, kuros nekas nebija teikts par apstākļiem, kuros būtu atļauti cenas pielāgojumi. Turklāt valsts tiesību aktos bija paredzēts nevis *RWE Vertrieb* lietas līgumu veids, bet vienīgi universālas piegādes līgums [24]. Šajos apstākļos Tiesa vienkāršu atsauci uz šādiem noteikumiem, tālāk nepaskaidrojot to saturu, neatzina par saderīgu ar "Direktīvas 93/13 3. un 5. pantu *saistībā ar* Direktīvas 2003/55 3. panta 3. punktu" (mans izcēlums) [25].

43. Kā norāda Vācijas valdība, spriedumā lietā *RWE Vertrieb* tika izskatītas Direktīvā 93/13 un Gāzes direktīvā noteiktās pārskatāmības prasības, tās lasot kopā. Manuprāt, vārdi "saistībā ar" vispār izslēdz iespēju transponēt Tiesas pieņemto interpretāciju lietā *RWE Vertrieb* citā kontekstā, kā, piemēram, šeit izskatāmajās lietās, kurās Direktīva 93/13 nav piemērojama [26]. Patiesi, ņemot vērā juridisko ietvaru lietā *RWE Vertrieb* un esošās atsauces uz judikatūru par Direktīvu 93/13 [27], manuprāt, ir skaidrs, ka Tiesa interpretācijā galvenokārt akcentēja Direktīvas 93/13 attiecīgās normas.

44. Kā pati Tiesa ir piekritusi, no Direktīvas 93/13 tvēruma ir izslēgti līguma noteikumi, kas atspoguļo valsts tiesību noteikumus par noteikta līguma veidu, tāpēc ka jau ir izpildīts līdzsvarošanas uzdevums, kas bija paredzēts, lai saskaņotu iesaistītās intereses. Patiesi, var leģitīmi uzskatīt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis pienācīgu līdzsvaru starp visām šādu līgumu pušu tiesībām un pienākumiem [28].

45. Tieši tāda ir nostāja šajā lietā.

46. Nevar atstāt bez ievērības, ka šajā lietā izskatāmos līgumus – pretēji līgumiem lietā *RWE Vertrieb*, kas apzināti bija izslēgti no valsts tiesību aktu par universālās piegādes līgumiem tvēruma, – regulē valsts tiesību akti, proti, *ABVGasV* (tāpat kā *AVBEltV* un *StromGVV*). Kā Tiesa norādījusi, pušu izteikta vēlme piemērot šīs tiesību normas atšķirīga veida līgumam nav pielīdzināma valsts likumdevēja ieviestajam līdzsvaram starp visām attiecīgā līguma pušu tiesībām un pienākumiem [29].

47. Tāpēc es pilnībā piekrītu Vācijas valdībai, ka apstākļos, kad Direktīva 93/13 nav piemērojama, vienīgais piemērotais atskaites punkts, lai novērtētu, vai attiecīgie valsts tiesību akti atbilst vai neatbilst Enerģētikas direktīvās noteiktajai pārredzamības prasībai, ir atrodams šajās direktīvās. Tagad centīšos sniegt skaidrību par šo prasību.

C – *Pārredzamības prasība atbilstoši Enerģētikas direktīvām*

48. Pārredzamības prasība attiecībā uz līguma noteikumiem un nosacījumiem ir noteikta Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā. Šīs abas normas ir paredzētas, lai nodrošinātu – vienkopus ar virsmērķi liberalizēt enerģētikas jomu – "patērētāju aizsardzību augstā līmenī, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem, vispārīgu informāciju un strīdu izšķiršanas kārtību".

24 — Skat. spriedumu lietā *RWE Vertrieb*, 17. un 18. punkts.

25 — Turpat, 55. punkts un sprieduma rezolutīvā daļa.

26 — Skat. arī manus 2013. gada 29. maija secinājumus lietā C-95/12 Komisija/Vācija, 32. punkts.

27 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums lietā C-472/10 *Invitel*, 24., 26. un 28. punkts.

28 — Spriedums lietā *RWE Vertrieb*, 28. punkts. Skat. arī ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumu šajā lietā 47. punktu.

29 — Turpat, 29. punkts.

49. Iespējams, ka šo normu redakcija maz palīdz, lai noteiktu, ko varētu vai nevarētu nozīmēt "pārredzamība, kas saistīta ar līguma noteikumiem un nosacījumiem". Patiesi, varētu apgalvot, tāpat kā to dara Komisija, ka, neraugoties uz atšķirībām starp šīs lietas pamatā esošajiem apstākļiem un tiem, kas bija pamatā lietā *RWE Vertrieb*, pārredzamības prasību Enerģētikas direktīvās būtu pamatoti interpretēt tāpat kā Direktīvā 93/13 noteikto pārredzamības prasību. Jo īpaši tas būtu nepieciešams patērētāju aizsardzības interesēs.

50. Lai paskaidrotu, kāpēc es nepiekrītu šai pieejai, es vispirms aplūkošu dažādus argumentus, kas ir Direktīvas 93/13 un Enerģētikas direktīvu pamatā, un kā šie argumenti ietekmē attiecīgi tirgotājiem un pakalpojumu sniedzējiem noteiktās prasības. Pēc tam es izskaidrošu, kā, manuprāt, dažādās pakalpojumu sniedzēju un klientu intereses varētu tikt saskaņotas specifiskajā enerģētikas tirgus liberalizācijas kontekstā.

1) Brīvi noslēgti līgumi – pretēji līgumiem, kas noslēgti UPP kontekstā

51. Kā iepriekš izskaidrots, Tiesa spriedumā lietā *RWE Vertrieb* noteica, ka informācija par iemesliem, priekšnoteikumiem un apmēru nākamajiem cenu pielāgojumiem jāsniedz *pirms* līguma noslēgšanas. Iesniedzējtiesas lietās esošajos apstākļos es nesaskatu nepieciešamību iet tik tālu. Tā iemesls ir atšķirīgs konteksts, kurā darbojas līgumi, kam piemērojama Direktīva 93/13, salīdzinājumā ar tiem, kam piemērojamas Enerģētikas direktīvas.

52. Īpaši nozīmīgi ir tas, ka līguma brīvības jomā, kur piemērojama Direktīva 93/13, uzņēmumiem paliek tiesības *nenoslēgt* līgumu ar konkrētu patērētāju [30]. Tiem ir arī iespēja, pretēji pakalpojumu sniedzējiem, kuri darbojas atbilstoši UPP, mainīt cenas, neievērojot saprātīguma kritēriju, kas noteikts attiecīgi Elektroenerģijas un Gāzes direktīvās (attiecīgi 3. panta 5. punkts un A pielikuma g) punkts). Šajās līgumiskajās attiecībās starp patērētāju un tirgotāju patērētājs, neapšaubāmi, ir vājākā pozīcijā. It īpaši tas tā ir tāpēc, ka patērētājam ir tikai ierobežotas pārrunu iespējas attiecībā uz profesionāliem uzņēmumiem (un, it īpaši, attiecībā uz standartlīguma noteikumiem un nosacījumiem).

53. Tāpēc šādos apstākļos nozīmi iegūt visu nepieciešamo informāciju pirms līguma noslēgšanas grūti būtu novērtēt par zemu [31]. Pēdējā analīzē šī informācija palīdzēs patērētājam izdarīt informētu izvēli starp uzņēmumiem un būtībā salīdzināt šo uzņēmumu piedāvāto līgumu noteikumus un nosacījumus [32]. Kā Tiesa tam piekritusi spriedumā lietā *RWE Vertrieb*, ja patērētājs pirms līguma noslēgšanas ir informēts par iemeslu nākamajām cenu izmaiņām un to aprēķina metodi, tas palīdz patērētājam izvēlēties starp vairākiem uzņēmumiem.

30 — *Nihoul*, minēts iepriekš, par to, ka nevar tikt automātiski pieņemts, ka visi patērētāji ir vienlīdz nozīmīgi un vērtīgi sabiedrībām, kuras meklē klientus.

31 — Patiesi, Direktīvas 93/13 pamata arguments ir tieši kompensēt šo nelīdzsvarotību un atkalatjaunot vienlīdzību starp patērētāju un uzņēmēju. Skat. šajā ziņā 2013. gada 14. marta spriedumu lietā C-415/11 *Aziz*, 45. punkts un tajā minētā judikatūra.

32 — Atbilstoši kādam komentētājam šī ir Direktīvā 93/13 noteiktās pārredzamības prasības "konkurētspējīgā funkcija". Skat. Micklitz, H.-W., "Chapter 3. Unfair terms in consumer contracts", no: Micklitz, H.-W., Reich, N., un Rott, P., *Understanding EU Consumer Law*, Intersentia, Antverpene, 2009, 119.-150. lpp., īpaši 138. lpp.

54. Turpretim Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteiktie UPP regulētie līgumi darbojas atšķirīgā kontekstā. Šis konteksts ir tirgus liberalizācija. Tomēr, kā ir norādīts iepriekš, gan no šo direktīvu preambulām [33], gan arī no *travaux préparatoires* [34] izriet, ka UPP ietvaros ir ārkārtīgi svarīgi garantēt piegāžu drošību un noteikt pasākumus, lai nepieļautu atslēgšanu [35].

55. Šo mērķu sasniegšanai jāparedz, protams, ka pakalpojuma sniedzēji paliek ekonomiski dzīvotspējīgi. Viens no tā iemesliem ir tāds, ka tiem minimālie pakalpojumi jāsniedz visiem piemērotajiem klientiem saskaņā ar standartizētiem nosacījumiem situācijā, kad valsts tiesību akti būtiski ierobežo to brīvību noteikt cenas un izbeigt līgumus ar nevēlamiem klientiem. Attiecīgi piekrist, ka pakalpojuma sniedzējiem, kuri darbojas atbilstoši UPP ierobežojumiem, jābūt iespējām paaugstināt cenas patērētājiem, šķiet esam pienācīgs līdzeklis, lai samierinātu starp abiem galvenajiem Enerģētikas direktīvu mērķiem piemītošo konfliktu.

56. Šajā ziņā, kā norāda iesniedzējtiesa, Enerģētikas direktīvu A pielikuma b) punktā, ar kuru ir ļauts mainīt līguma nosacījumus un pielāgot cenu, ir tieši atzīts, ka pakalpojuma sniedzējiem, kas darbojas saskaņā ar UPP ierobežojumiem, ir leģitīma interese līguma darbības laikā palielināt cenas klientiem, neizbeidzot līgumus. Šīs tiesības pielāgot cenas šķiet īpaši pamatotas, ja šiem pakalpojumu sniedzējiem atbilstoši likuma noteikumiem saskaņā ar UPP ir pienākums noslēgt līgumus ar īpašu klientu kategoriju.

57. Nepieciešamība paaugstināt cenas, lai nodrošinātu ekonomisko dzīvotspēju, noteikti izskaidro iemeslus par piekrišanu vienpusējiem cenu pielāgojumiem UPP kontekstā. Tomēr nepieciešamība nodrošināt ekonomisko dzīvotspēju tikai daļēji izskaidro, kāda līgumisko noteikumu un nosacījumu pārskatāmība var vai nevar tikt ietverta šajā konkrētajā kontekstā. Vai tajā ir ietverts pienākums informēt klientu par iemesliem, priekšnoteikumiem un apmēru iespējamiem cenas pielāgojumiem nākotnē? Un, ja tā, kad tieši šī informācija izpaužama?

2) Pienācīga līdzsvara panākšana starp klientu un pakalpojumu sniedzēju tiesībām UPP kontekstā

58. Pretēji konkurētspējīga tirgus pamatprincipiem pakalpojuma sniedzējam, kurš darbojas atbilstoši UPP, ir pienākums noslēgt līgumus pat ar nevēlamiem klientiem un piegādāt šiem klientiem elektroenerģiju vai gāzi par saprātīgām cenām [36]. Man ir saprotams, ka šis pienākums būtiski pasliktina šo pakalpojuma sniedzēju iespēju mainīt cenu struktūru pēc saviem ieskatiem. Lai kompensētu šo anomāliju, valsts likumdevējs ir iejaucies atbilstoši Enerģētikas direktīvu 3. pantam, lai panāktu līdzsvaru "starp [šo] līgumu pušu tiesībām un pienākumiem" [37].Tomēr paliek neatbildēts jautājums, vai Vācijas likumdevējs – ņemot vērā šajos noteikumos paredzēto pārredzamības prasību – ir pareizi nodrošinājis šo līdzsvaru, īpaši ņemot vērā nepieciešamību aizsargāt mazāk aizsargātos klientus.

33 — Nepieciešamība nodrošināt piegāžu drošību, vienlaikus nodrošinot universālo pakalpojumu, ir raksturota, kopā lasot Elektroenerģijas direktīvas preambulas 24. un 26. apsvērumu, kā arī Gāzes direktīvas preambulas 26. un 27. apsvērumu.

34 — COM(2001) 125, galīgā redakcija, 41. lpp.

35 — Ar enerģētikas jomas liberalizāciju saistītie mērķi ir divējādi. No vienas puses, tās mērķis ir radīt konkurētspējīgu tirgu un, no otras puses, tās mērķis ir nodrošināt, lai enerģētikas apgāde – kas ir uzskatāma par vispārēju ekonomikas interesi – tiktu garantēta pēc iespējas plašāk. Skat. saistībā ar Gāzes direktīvu Tiesas 2010. gada 20. aprīļa spriedumu lietā C-265/08 *Federutility* u.c., Krājums, I-3377. lpp., 20. un nākamie punkti. Skat. Bartl, M., "The affordability of energy: how much protection for the vulnerable consumers?", no: *Journal of Consumer Policy*, (33) 2010, 225.–245. lpp., īpaši 226. lpp.

36 — Līguma noslēgšanas pienākums ir ietverts Enerģētikas direktīvu A pielikuma a) punktā. Skat. arī *Bartl*, minēts iepriekš, par enerģētikas pieejamību un dalībvalstu pieņemto dažādo risinājumu analīzi, lai atrisinātu problēmu nodrošināt enerģētikas pieejamību mazāk aizsargātiem klientiem. Turklāt nevar atstāt bez ievērības, ka prasība nodrošināt universālu pakalpojumu enerģētikas jomā par saprātīgu cenu tagad ir ieguvusi primāro tiesību statusu ES līmenī. Papildus LESD 14. pantam par vispārējas intereses pakalpojumiem Lisabonas līguma 26. protokolā cita starpā ir noteikts, ka tiek nodrošināta pieejamība universālā pakalpojuma kontekstā.

37 — Spriedums lietā *RWE Vertrieb*, 28. punkts.

59. Ņemot vērā iepriekš aprakstītās fundamentālās kontekstuālās atšķirības starp līgumiem, kas noslēgti, pamatojoties uz līgumu slēgšanas brīvību, un tiem, kas balstīti uz UPP regulējošām tiesību normām, es nesaskatu pārliecinošu iemeslu interpretēt Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteikto pārredzamības prasību kā tādu, kas uzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt, lai iemesli, priekšnoteikumi un apmērs cenas pielāgojumiem klientiem tiktu paziņoti *pirms* līguma noslēgšanas [38]. Tādējādi, tā kā galvenais Enerģētikas direktīvu mērķis nav patērētāju aizsardzība [39], bet tirgus liberalizācija, nepieciešamība aizsargāt patērētājus ir jāsaskaņo ar elektroenerģijas un gāzes apgādes uzņēmumu interesēm. Lai panāktu pienācīgu līdzsvaru šajā ziņā, es uzskatu, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai klientiem tiktu sniegta informācija laikā, kad viņi tiek informēti par cenas pielāgojumiem. Un tam ir šādi iemesli.

60. Attiecībā uz klientu tiesībām, manuprāt, ir divi īpaši nozīmīgi jautājumi – tiesības izbeigt līgumu un tiesības nepieciešamības gadījumā apstrīdēt attiecīgā cenas palielinājuma saprātīgumu [40]. Šīs tiesības ir savstarpēji saistītas tādā ziņā, ka abos gadījumos – lai tiesības būtu efektīvas – klientam jābūt pietiekamai informācijai par cenas palielinājuma iemeslu un tās aprēķina veidu. Šī informācija ne tikai ļauj klientam novērtēt, vai ir vērts izbeigt līgumu (ja iespējams) un izvēlēties citu piegādātāju. Tā arī, neapšaubāmi, ir būtiski svarīga klientam, kuram jāizlemj, apstrīdēt vai neapstrīdēt cenas palielinājumu.

61. Tādējādi, neraugoties uz rīcības brīvību, kas katras no Enerģētikas direktīvām A pielikuma b) punktā pieļauta attiecībā uz cenas pielāgojumiem, šis noteikums arī liek dalībvalstīm nodrošināt, lai klienti savlaicīgi tiktu informēti par līguma noteikumu un nosacījumu izmaiņām. Papildus tam dalībvalstīm ir jānodrošina, lai klienti būtu informēti par savām tiesībām šajā ziņā atkāpties no esošā līguma. Tomēr ar to klientu tiesības nebeidzas.

62. Kā norādījusi iesniedzējtiesa, A pielikuma c) punkts šeit ir īpaši nozīmīgs, jo tas ir paredzēts, lai tiktu nodrošināts, ka klienti saņem pārredzamu informāciju par piemērojamajām cenām un tarifiem un par standarta noteikumiem un nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi elektroenerģijas pakalpojumiem un to izmantošanu. Citiem vārdiem, ja b) punktā skaidri ir noteikta nepieciešamība garantēt klientiem tiesības izbeigt līgumu, ja tiek palielinātas cenas, tad c) punktā šai prasībai ir pievienota vēl viena kārta, nosakot, ka piemērojamajām cenām jābūt pārredzamām. Pretēji Vācijas valdības izteiktajiem argumentiem, lai nodrošinātu šādu pārredzamību, kad cenas faktiski ir izmainītas, klients obligāti ir informējams par izmaiņu iemesliem, priekšnoteikumiem un apmēru.

63. Tāpēc un paturot prātā, ka dalībvalstīm ir būtiska rīcības brīvība, ieviešot Enerģētikas direktīvu noteikumus valsts tiesībās, es uzskatu, ka valsts likumdevējam būtu jālemj par šo iemeslu paziņošanas klientiem tehniskajiem aspektiem un pielāgojumu veidu. Tomēr šī rīcības brīvība nevar tikt attiecināta uz lēmumu nedarīt neko, lai līdzsvarotu pakalpojuma sniedzēju tiesības vienpusēji pielāgot cenas, kā tas izriet no Vācijas gadījuma. Patiesi, ja tiktu atzīta šāda rīcības brīvība, tas būtiski pasliktinātu Enerģētikas direktīvās noteiktās pārredzamības prasības efektivitāti un galu galā atņemtu tai jebkādu nozīmi.

38 — Šajā jautājumā es nekādā gadījumā nepiekrītu ģenerāladvokātes V. Trstenjakas analīzei viņas secinājumu lietā *RWE Vertrieb* 69. punktā (atsaucoties uz 50. zemsvītras piezīmi). Viņa uzskata, ka gan Direktīva 93/13, gan Gāzes direktīva ir ES patērētāju tiesību aizsardzības instrumenti un ir uzskatāmas par savstarpēji papildinošām (un attiecīgi vienveidīgi interpretējamām). Viņasprāt, šie instrumenti veido vienu tiesisko regulējumu. Manuprāt, šis ir maldīgs apgalvojums. Lai gan Direktīva 93/13 attiecas uz patērētāju (līgumiskajām) tiesībām, Gāzes (un Elektroenerģijas) direktīva regulē pilnīgi citu tiesību jomu, proti, tirgus liberalizāciju un UPP izveidi enerģētikas piegādes galapatērētājiem kontekstā. Ņemot vērā šo atšķirību, es neuzskatu, ka būtu piemēroti sapludināt pārredzamības jēdzienu interpretāciju šajos atšķirīgajos ietvaros ar tiesas interpretācijas palīdzību.

39 — Cita starpā to parāda Enerģētikas direktīvās izmantotā terminoloģija. Patiesi, ja Direktīva 93/13 attiecas uz līgumiem, kas noslēgti starp patērētājiem un uzņēmumiem, Enerģētikas direktīvas attiecas uz klientiem un pakalpojumu sniedzējiem. Tāpat jāatzīmē, ka dalībvalstu veicamie pasākumi, lai aizsargātu galaklientus atbilstoši Enerģētikas direktīvām, var attiekties arī uz mājsaimniecību klientiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem.

40 — Lai gan šīs tiesības nav tieši noteiktas Enerģētikas direktīvās, es uzskatu, ka tām jāizriet no UPP nodrošināt enerģētiku galapatērētājiem par saprātīgu cenu. Tādējādi, neesot iespējām apstrīdēt cenas izmaiņas, saprātīguma prasība būtu tukši vārdi.

64. Jāatzīst, ka tas galu galā noved pie dažādiem gala patērētāju aizsardzības līmeņiem atkarībā no tā, vai Direktīva 93/13 ir piemērojama. Faktiski varētu pat argumentēt, ka tas īpaši neaizsargātos klientus nostāda vājākā pozīcijā nekā klientus, kuri var brīvi izvēlēties savu pakalpojuma sniedzēju. Tomēr šķiet, ka ES likumdevējs tam ir piekritis. Abu Enerģētikas direktīvu A pielikumā šajā ziņā ir skaidra atsauce uz Direktīvu 93/13, nosakot, ka abu direktīvu 3. pantā noteiktie pasākumi "neskar [ES] noteikumus par patērētāju aizsardzību, [jo īpaši Direktīvu 93/13]". Manuprāt, vienīgais iespējamais izskaidrojums ir tāds, ka ES likumdevējs – vienkārši atsaucoties uz Direktīvu 93/13 – no Enerģētikas direktīvām izrietošo klientu aizsardzības līmeni nevēlējās pielīdzināt tam, kas noteikts Direktīvā 93/13. Tas acīmredzami izriet no tā, ka likumdošanas procesā Eiropas Parlamenta izvirzītais priekšlikums šajā ziņā nebija atspoguļots Enerģētikas direktīvu gala redakcijā[41]. Citiem vārdiem, šī likumdevēja izvēle nozīmē, ka atbilstoši Direktīvai 93/13 aizsardzība var būt augstāka un, visbeidzot, tā nav automātiski transponējama universālās piegādes līgumu kontekstā enerģētikas nozarē.

65. Tomēr ir skaidrs, ka, veidojot Enerģētikas direktīvu A pielikumos esošos noteikumus – it īpaši to b) punktu – ES likumdevējs īpaši ir uzsvēris nepieciešamību nodrošināt, lai galaklienti varētu izbeigt līgumus, ja tie nepiekrīt cenas paaugstinājumam. Patiesi, tas no līgumiskā viedokļa šķiet pamatoti, zinot, ka piegādātāju tiesības vienpusēji pielāgot cenas rada klientam nepamatoti paaugstinātas cenas risku. Manuprāt, visiem klientiem – neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav uzskatāmi par neaizsargātiem, – tiesības izbeigt līgumu ir īpaši nozīmīgas. Lai šīs tiesības varētu īstenot efektīvi, klientam laikā, kad tas tiek informēts par izmaiņām, nevis vēlāk, jābūt informētam par cenas pielāgojumu iemesliem, priekšnoteikumiem un apmēriem[42].

66. Tādējādi, lai gan faktiski, visdrīzāk, ļoti mazs klientu procents, pamatojoties uz šādu informāciju, apstrīdēs cenas pielāgojumu, tomēr ir strīdīgi, ka tikai nepieciešamība sniegt šādu informāciju atturēs no nepamatotiem cenas palielinājumiem. Šajā ziņā Enerģētikas direktīvās noteiktā pārredzamības prasība arī palīdz saglabāt cenas "saprātīgā" līmenī, un šis pienākums ir viens no šajās direktīvās noteiktā UPP stūrakmeņiem.

67. Tāpēc es secinu, ka, pareizi ievērojot Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktu un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktu, šajos noteikumos esošā pārredzamības prasība nav izpildīta attiecībā uz elektroenerģijas vai gāzes piegādi mājsaimniecību klientiem, pamatojoties uz universālas piegādes līgumu, ar valsts tiesību aktu normām, kurās, regulējot cenu pielāgojumus šādos līgumos, piegādātājiem nav noteikts pienākums izpaust klientam cenas pielāgojumu iemeslus, priekšnoteikumus un apmēru vēlākais *brīdī, kad klients tiek informēts par izmaiņām*.

68. Visbeidzot, *TWS*, *SWA* un Vācijas valdība ir lūgušas Tiesu noteikt sprieduma iedarbības laikā ierobežojumu gadījumā, ja tā nospriestu, ka attiecīgie Vācijas noteikumi par cenu pielāgojumiem nav saderīgi ar ES tiesību aktiem. Kā es tālāk izskaidrošu, esmu gandarīts, ka šajos apstākļos ir pamats apmierināt šo lūgumu.

41 — Faktiski Parlamenta ierosinājums pievienot šiem pielikumiem papildu punktu, kas paplašinātu Direktīvas 93/13 piemērojamību uz līgumiem, kuri regulē universālos pakalpojumus enerģētikas nozarē, netika pieņemts un ietverts Enerģētikas direktīvu gala redakcijā. Šajā ziņā skat. Eiropas Parlamenta 2002. gada 1. marta ziņojuma I daļu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvas 96/92/EK un 98/30/EK par kopīgiem noteikumiem elektroenerģijas un dabasgāzes iekšējam tirgum (A5-0077/2002). Likumdošanas priekšlikumi, 89. un 160. grozījums, 65., 66. un 107. lpp. Skat. arī manus komentārus par ģenerāladvokātes V. Trstenjakas analīzi par šo jautājumu iepriekš 39. zemsvītras piezīmē.

42 — Tiesas sēdē tika pieminēts, ka atbilstoši valsts tiesību aktiem pakalpojumu sniedzējiem jāsniedz klientam visa nepieciešamā informācija par cenu pielāgojumiem, tiklīdz tiesā celta prasība. Tomēr es neuzskatu, ka šāds pienākums, kā to parāda lieta C-400/11, kurā J. Egbringhofs pirms tiesvedības uzsākšanas veltīgi centās iegūt šo informāciju, jebkādā jēgpilnā veidā var aizstāt pienākumu izpaust klientam cenas pielāgojumu iemeslus, priekšnoteikumus un apmērus laikā, kad šīs izmaiņas tiek paziņotas klientam. Tādējādi, novērtējot, vai cenas pielāgojumu saprātīguma apstrīdēšana varētu būt veiksmīga vai nē, šai informācijai jābūt pieejamai klientam jau pirms tiesvedības uzsākšanas.

D – *Neatbilstības konstatācijas ietekmei ir jābūt ierobežotai laikā*

69. Kā labi zināms, Tiesa piekrīt noteikt sprieduma iedarbības laikā ierobežojumu tikai izņēmuma gadījumos, kad ir izpildīti divi kumulatīvi kritēriji. Tas izskaidrojams ar to, ka Tiesas sniegtā tiesību normas interpretācija ir paredzēta, lai izskaidrotu un noteiktu šīs normas nozīmi un tvērumu, kā tā saprotama un piemērojama no tās spēkā stāšanās brīža. Pamatojoties uz to, pirmais kritērijs, kas jāievēro, ir tas, ka neatbilstībai jābūt ar "būtisku ietekmes uz ekonomiku risku". Novērtējot, vai tas tā ir vai nav, būtiska nozīme ir labā ticībā noslēgto tiesisko attiecību skaitam ar stingriem noteikumiem, kuri tai laikā uzskatīti par spēkā esošiem. Otrs izpildāmais kritērijs ir tāds, ka nelikumīgajām darbībām ir jābūt veiktām objektīvas un būtiskas neskaidrības par attiecīgo ES tiesību noteikumu interpretāciju un tvērumu dēļ [43].

70. Manuprāt, šajā lietā ir ievēroti abi kritēriji.

71. Pirms pāriešanas pie attiecīgo lietu apstākļiem tomēr jāatzīmē, ka Tiesa noteikti noraidīja līdzīgu *RWE Vertrieb* lūgumu. Šo atteikumu būtībā veicināja tas, ka gāzes apgādes uzņēmumu finansiālās sekas pilnībā nebija atkarīgas no Tiesas veiktās attiecīgo ES tiesību aktu interpretācijas. Drīzāk šīs sekas pēdējā analīzē tika atzītas par atkarīgām no iesniedzējtiesas vērtējuma par apstrīdēto līguma noteikumu un nosacījumu taisnīgumu katrā konkrētajā gadījumā [44].

72. Turpretim [45] mēs šeit risinām situāciju, kurā Tiesai lūgts ne tikai izskaidrot *citu* ES tiesību aktu noteikumus, bet arī, kas ir vēl svarīgāk, lemt par attiecīgo Vācijas tiesību aktu saderību ar ES tiesību aktiem.

73. Tāpēc es nešaubos, ka neatbilstības konstatēšana radīs būtisku finansiālu seku risku attiecīgajiem elektroenerģijas un gāzes apgādes uzņēmumiem. Sekojot iesniedzējtiesas loģikai, elektroenerģijas un gāzes apgādes uzņēmumu tiesības pielāgot cenas ir atkarīgas no tā, kā Tiesa skaidros Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteiktās pārredzamības prasības nozīmi un tvērumu. Ja Tiesa sekotu manai pieejai par šajās lietās taujāto interpretāciju, iesniedzējtiesas lietās esošās attiecīgās cenu izmaiņas nebūtu spēkā.

74. Lieki teikt, ka šāda iznākuma ietekme uz visu Vācijas enerģētikas sektoru būtu tālu no niecīgas [46]. Šo secinājumu, manuprāt, neietekmē tas, ka klientu skaits, kuri saņem enerģētiku, pamatojoties uz universāla pakalpojuma līgumiem, Vācijā nemitīgi samazinās [47]. Lai gan finansiālo seku, kas izriet no neatbilstības atzīšanas, smagums noteikti būs atkarīgs no valsts tiesas piemērotā ierobežojuma laikposma (jautājums, kas, šķiet, jau noregulēts valsts līmenī [48]), manuprāt, nevar tikt izslēgts "būtisku finansiālo seku risks". Lai gan arī klientu skaits, kurus ietekmēs šis Tiesas spriedums, noteikti būs atkarīgs no piemērotā ierobežojuma laikposma, jāpieņem – pat ņemot vērā universālās piegādes līgumu samazināšanās tendenci –, ka šis skaits ir (būtiski) augstāks nekā *TWS* tiesas sēdē sniegtais aprēķins 2013. gadam [49].

43 — Piemēram, Tiesas 2012. gada 10. maija spriedums apvienotajās lietās no C-338/11 līdz C-347/11 *Santander Asset Management SGIIC* u.c., 60. punkts un tajā minētā judikatūra.

44 — Spriedums lietā *RWE Vertrieb*, 60. punkts.

45 — Tomēr, ja Tiesa *RWE Vertrieb* argumentāciju attiecinātu uz šīs lietas apstākļiem, nebūtu loģiski piekrist lūgumam ierobežot sprieduma pagaidu ietekmi, apstiprinot interpretāciju, kas jau noteikta iepriekšējā lietā. Tas tā ir tāpēc, ka vairs nebūtu "objektīvas un būtiskas neskaidrības par attiecīgo ES tiesību noteikumu interpretāciju un tvērumu".

46 — Saskaņā ar *TWS* tiesas sēdē sniegtajiem skaitļiem atbilstoši universālās piegādes līgumiem attiecīgi 18 un 4 miljoniem mājsaimniecības klientu šobrīd tiek piegādāta elektroenerģija un gāze.

47 — Patiesi, šī tendence tiek izskaidrota – tā tika norādīts tiesas sēdē – ar to, ka klienti aizvien vairāk maina piegādātājus un izvēlas speciālos līgumus, ko piedāvā konkurētspējīgais tirgus.

48 — Tiesas sēdē tika izvirzīts jautājums par piemērojamo ierobežojumu statusu. Lai gan tiesību aktos, šķiet, ir noteikts, ka ierobežojuma posms prasībām, kas izriet no *speciālajiem līgumiem*, ir 3 gadi, piemērojamais ierobežojuma posms attiecībā uz līgumiem, kas regulē universālo piegādi, vēl ir nosakāms. Tāpēc šajā ziņā nav norādes, ka jau no paša sākuma varētu tikt izslēgts ilgāks, 10 gadus ilgs, ierobežojuma laikposms.

49 — Skat. iepriekš 46. zemsvītras piezīmi.

75. Tā tam esot, būtisku finansiālu seku risks kā tāds nav pietiekams, lai apmierinātu lūgumu par sprieduma iedarbības laikā ierobežojumu. Kā esmu izskaidrojis citur [50], jebkāda cita pieeja nozīmētu, ka – pretēji pamata principam apmierināt šādus lūgumus vienīgi ārkārtas gadījumos – būtiskākais un ilgstošākais pārkāpums būtu tāds, pret kuru būtu labvēlīgākā attieksme. Tāpēc jāizpilda arī otrais kritērijs, kas kombinē prasību par to, ka iesaistītajām personām jādarbojas labā ticībā, ar prasību, ka jābūt patiesai neskaidrībai par attiecīgā ES tiesību noteikuma nozīmi un tvērumu.

76. Šķiet, ka arī šis kritērijs iesniedzējtiesas lietās ir izpildīts [51]. Pirmkārt, ir skaidrs, ka elektroenerģijas un gāzes apgādes uzņēmumi pielāgoja cenas labā ticībā, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, kuri tika uzskatīti par spēkā esošiem. Otrkārt, kā iepriekš parādīju, nav objektīva iemesla pamatot Tiesas sprieduma lietā *RWE Vertrieb* attiecināšanu uz situācijām, kurām nav piemērojama Direktīva 93/13. Tādējādi, ciktāl šie spriedumi tieši neattiecas uz šo lietu, Enerģētikas direktīvās noteiktā pārredzamības prasība līdz šim nav bijusi prejudiciāla nolēmuma interpretācijas subjekts. Kā šajos secinājumos parādīts, saglabājas ievērojama neskaidrība par šīs prasības nozīmi. Vienīgi šī Tiesa var atrisināt šo neskaidrību, pieņemot prejudiciālu nolēmumu šajās lietās.

77. Ņemot vērā šos apsvērumus, es iesaku Tiesai apmierināt šajās tiesvedībās pieteikto lūgumu par sprieduma iedarbības laikā ierobežojumiem gadījumā, ja Tiesa – tāpat kā es – atzītu, ka attiecīgie valsts tiesību noteikumi neatbilst Elektroenerģijas direktīvas 3. panta 5. punktā un Gāzes direktīvas 3. panta 3. punktā noteiktajai pārredzamības prasībai.

IV – **Secinājumi**

78. Ņemot vērā minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Bundesgerichtshof* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Pareizi interpretējot Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu 3. panta 5. punktu un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 98/30/EK atcelšanu 3. panta 3. punktu, šajās normās noteiktā pārredzamības prasība nav ievērota attiecībā uz elektroenerģijas vai gāzes piegādi mājsaimniecību klientiem, pamatojoties uz universālās piegādes līgumu, ar valsts tiesību normām, kurās, regulējot cenu pielāgojumus šādos līgumos, piegādātājiem nav noteikts pienākums sniegt klientam ziņas par cenu pielāgojumu iemesliem, priekšnoteikumiem un apmēru vēlākais *brīdī, kad klients tiek informēts par pielāgojumiem*.

Augstāk minēto normu interpretācija nestājas spēkā līdz brīdim, kad Tiesa šajās lietās pieņems spriedumu.

50 — Skat. manus 2013. gada 24. oktobra secinājumus lietā C-82/12 *Transportes Jordi Besoara*, 54. punkts.

51 — Protams, tas tā ir, ciktāl Tiesa neuzskata, ka, ievērojot *RWE Vertrieb* lietā noteiktos principus, jebkādas neskaidrības par valsts tiesību noteikumu saderību ar Enerģētikas direktīvās esošo pārredzamības prasību jau ir novērstas.